אין עיבוד באוכלין. [א]אין להתיר מכאן מליחת אוכלין דאסור מדרבנן מליחה בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קח:) ואפילו בי"ט אסור בפ"ק דביצה (דף יא.): **השף בין העמודים בשבת חייב.** פירש ר"ש [ב]דשף העור על העמוד כדי להחליקו וכן משמע בירושלמי[ג] ורש"י פירש שף קרקעית שבין עמודי מלוגות[ג] ולא נהירא[ד]: **והמסתת את האבן כו' חייב משום מכה בפטיש.**

אבל משום מתחך וממתק לא מיחייב דמיירי שכבר היא מרוכעת ומתוקנת אלא שמייפה אותה ועושה בה שירטוטין ויפוי כעין שעושין עכשיו מסמתי האבניס.[ה] כ"י וכן ריב"א: **הרי אלו לאפוקי מדרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב.** וא"ת מריש"ל שמעינן לה דתנן העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת[ו] וי"מ דס"ק[ז] מעין מלאכה אחת הייינו שני תולדות אחת[ח] ולדיליה[ט] מיחייב תרתי קמ"ל: **חסר אחת לאפוקי מדר' יהודה.** תימה דממניעת דריש"ל שמעינן לה[י]א ולילא למימר תגא ושייר[יא] דהא אלו קתני ומיהו הא ליכא לאקשויי דהא מאלו דריש"ל שמעינן לאפוקי מדר' אליעזר דליכא למימר דנקט בריש"ל אלו אבות משום דקאי אדקתני לעיל חייב על כל אב מלאכה וי"ל דממניעת דריש"ל לא שמעינן לאפוקי מדרבי יהודה דליכא למימר דלא חשיב אלא מלאכות חשובות אבל שוכנו ומדקדק אע"ג דמלאכות הן לא קתני להו משום דליתים מצורכות כל כך וכה"ג משני בס"ק דקדושין (דף נז:) גבי אלו מעייקין להן דבר שיש לו קצה קתני[יב]

דבר שאין לו קצה לא קתני[יג]:

לאפוקי עצי אשרה. אלא כרבי יהודה דאמר בפרק רבי עקיבא (לקמן דף נ.) אף המוציא משמש ע"ז כל שהוא חייב אלא כת"ק דפליג עליה כן פירש בקונטרס התם וקשה לרשב"ש הא דקאמר הכא מ"ד דס נהה כ"ש עני אשרה[יד] מנא ליה דילמא סבר כרבי יהודה ומחייב בעני אשרה שמצניעין אותן לשריפה: **הא דלא כר' שמעון.** פירש בקונטרס הא דתנן כל הכשר כו' שרוב בני אדם עשויים להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו אפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו משמע מדבריו[יד] דלא מחייב ר' שמעון[יד] אלא בשתם בני אדם שרגילין להצניעו שאותו שיעור חשוב להן ואפילו לא הצניעו הוא ולקמן פי' לא נאמרו שיעורים שבמשנה אלא למצניעין אותו קודם לכן וחזר המצניע והוציאו משמע דוקא בהצניעו חייב[טו] ואומר ר"י דיש לייסב פירושו דמה שמצריך

משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף משום צובע אמר רב מילתא דאמרי אימא בה מילתא דלא ליתו דרי בתראי וליחכו עלי צובע במאי ניחא ליה ניחא דליתוום בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו ליזבנו מיניה: והמולחו והמעבדו: [א]היינו מולח והיינו מעבד ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אפיק חד מינייהו ועייל [א]שירטוט אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישרא חייב משום מעבד [ב]רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עין: [ג]והממחקו והמחתכו: אמר רבי אחא בר חנינא [ג]השף בין העמודים בשבת חייב משום ממחק אמר רבי חייא בר אבא ג' דברים סח לי רב [ד]אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי [ה]המגרר ראשי כלונסות בשבת חייב משום מחתך [ה]הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק [ו]והמסתת את האבן בשבת חייב משום מכה בפטיש אמר ר' שמעון [ז] בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש [ח]הצר צורה בכלי והמנפח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש א"ר יהודה [ט]האי מאן דשקיל אקופי מגלימי חייב משום מכה בפטיש והני מילי דקפיד עלייהו: [י]והכותב שתי אותיות: ת"ר [יא]כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים פטור מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתים חייב אמר רבי מנחם בר' יוסי וזה חומר במוחק מבכותב: הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש: רבה ור' זירא דאמרי תרוייהו [יב]כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש: אלו אבות מלאכות: [יג]אלו [יד]לאפוקי מדר"א דמחייב על תולדה במקום אב: חסר אחת: לאפוקי מדר' יהודה [טו]דתניא ר' יהודה מוסיף את השובט והמדקדק אמרו לו [ל]שובט הרי הוא בכלל מוסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג: **מתני'** ועוד כלל אחר אמרו [יב]כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב חטאת עליו וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו: **גמ'** כל הכשר להצניע לאפוקי מאי רב פפא אמר [יא]לאפוקי דם נדה מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה מאן דאמר דם נדה כ"ש עצי אשרה מאן דאמר עצי אשרה אבל דם נדה מצנע ליה לשונרא ואידך כיון דחלשא לא מצנע ליה אמר רבי יוסי בר חנינא האי דלא בר"ש דאי בר"ש האמר [טו]לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: וכל שאינו כשר להצניע: א"ר חוטי השמי: **הרי הוא אורג.** דהיינו אורג ממש ולא דמי לזורה וצורר ומרקד דזה בקשין וזה בקמחים: **מתני' כל הכשר להצניע.** שהוא מין העשוי לזרוק המדס: **ומצניעין כמוהו.** כמות זה לומר שיש בו שיעור הראוי להצניעו: **אין חיוב אלא למצניעו.** אם נעשה חציו לגמדס כל אחד אינו חייב עליו לבדו אלא אם מלאכה הוא: **גמ' מ"ד דם נדה.** אינו כשר להצניע כ"ש עצי אשרה דאיסורי הנאה הינהו ומאיסי ולריך לגמדן: **כיון דחלשא.** המאכיל דס המדס לחתול נעשה חלש אותו מדס: **הא.** דתנא כל הכשר להצניע ויש בו שיעור שרוב ב"א עשויין להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו: **דלא כר' שמעון.** לקמן בהמוציא (דף עו:): ט"ר

משום לוכנע. שלוכנע את הבשר של בית השחיטה ולקמן מפרש אמאי מיכוין לצובעו. ולביעה הוא במשכן בחלים מחלמדים ומתקן ומחזון[ו] **שמה.** דנטילת נשמה הוא במשכן בחלים מחלמדים ומתקן ומחזון[ו] **אף משום לביעה.** ופקא מינה לחיוביה תרתי: **מינלא דאמרי אימא לו'.** דבר תימה אמרתי להזכיר לביעה בשחיטה לריך אני לומר בו דבר טעם דלא ליתו דרי בתראי השומעים וליחכו עלי: **לוכנע בשר במאי ניחא ליה.** להאי שוחט בלביעת הבשר היינו חוכא ואני אומר בו טעם: **ניחא ליה דלעוות בית השחיטה דמא.** שיהא לבוע בדם: **כי היכי דיחזוייה אינשי.** שבשחטה היום ומיתו ומזבנו: **היינו מולח היינו מעבד.** אלו מלילה לא לוכך עיבוד הוא: **ועייל שירטוט.** לפי שדרך הלבעין כשהוא בא לחתכו משרטטו תחלה כפי מה שהוא רולה להחלין ולהרחיב ולקלר המיתון ואחר כך מעביר הסכין דרך השירטוט וכן בעורות המשכן כשחתכום: **דקנעי ליה לאורחא.** שמולחה הרבה: **השף בין העמודים.** כגון עמודי אכסדראות שעשוים חלוגות חלוגות ונסמכין בחלוגות בין עמוד לעמוד והשף שם בקרקעית הבנין שנשענין עליו כדי שיהא חלק חייב משום ממחק: **המגרר ראשי לוגנסות.** שיהו ראשיהן שוין וחדין: **ממרח רטיה.** מחליק תחבושות על המכה: **מבשם את האבן.** לאחר שנעקרה מן הסר ונחצבה מחליקה: **משום מכה בפטיש.** שהוא גמר מלאכה: **הלר** (ג) **בכלי לורב.** בכלי שעומד לכך לגאותו: **מנפח בכלי זכוכית.** כשהותך נעשה על ידי נפוח: **דשקיל אקופי.** לאשי חוטין המלויין בילביעה במקום קשורין כשיתקן בה חוט וקשרוהו וכן קשין וקסמיס שנאלרגו בה בלא מתכוין וטוטלין אותם ממנה לאחר אליבה גמר מלאכה הוא וחייב משום מכה בפטיש: **כאב אות אחת גדולה כו' פטור.** שבקרשי המשכן שתים היו כותבים אחת בזו ואחת בזו כדי לזווגן כשסותרים אותן: **מחק אות אחת כו' חייב.** שאין מלאכת מחיקה משובה אלא ע"מ לכתוב והרי יש מקום לשתי אותיות: **אמר רבי מנחם בר' יוסי.** הא קמ"ל מאן תנא קמא ר' מנחם בר' יוסי: **לאפוקי מדרבי אליעזר.** דהא אמרן דלא נמנו כאן אלא להודיענו מנין חטאות של העלם אחד ותנא הרי אלו למעוטי שאם עשה תולדותיהם עמהן דאינו מביא עליהן חטאת ולא כרבי אליעזר דמחייב אתולדה עם האב בכריתות[ו]: **שובנו.** משוה השתי בכרכר שקורין ריי"ל: **מדקדק.** כשמותח חוט הערב מכה בכרכר עליו במקומות מקומות ליישבו אלא יהא מתוח יותר מדאי שהמתיחה מעכבתו מהתחבר יפה עם הארג: **שובנו הרי הוא בכלל מיסך.** דהיינו מיסך ממש שמסדר חוטי השתי: **הרי הוא אורג.** דהיינו אורג ממש ולא דמי לזורה וצורר ומרקד דזה בקשין וזה בקמחים: **מתני' כל הכשר להצניע.** שהוא מין העשוי לזרוק המדס: **ומצניעין כמוהו.** כמות זה לומר שיש בו שיעור הראוי להצניעו: **אין חיוב אלא למצניעו.** אם נעשה חציו לגמדס כל אחד אינו חייב עליו לבדו אלא אם מלאכה הוא: **גמ' מ"ד דם נדה.** אינו כשר להצניע כ"ש עצי אשרה דאיסורי הנאה הינהו ומאיסי ולריך לגמדן: **כיון דחלשא.** המאכיל דס המדס לחתול נעשה חלש אותו מדס: **הא.** דתנא כל הכשר להצניע ויש בו שיעור שרוב ב"א עשויין להצניע כשיעור הזה חייב כל אדם על הוצאתו ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו: **דלא כר' שמעון.** לקמן בהמוציא (דף עו:): ט"ר

סב א ב ג מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכא סעיף ה:

סב [א] (מיי' פ"ז מהל' שבת הלכה ו) ופי"ח הלכה יז):

סב [ג] (מיי' פי"ח שם הלכה יז):

סג ד מיי' שם הלכה ז:

סד ה מיי' שם הלכה ו ופכ"ג הלכה יח עור טו"ש טו"ח סימן שכח סעיף כו:

סה ו מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יח:

סו ז שם הלכה טו:

סז ח מיי' שם הלכה יח טוש"ע או"ח סימן שכ סעיף ב:

סח ט י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ט סמג שם טוש"ע או"ח סימן שמ סעיף ג:

סט כ מיי' פ"י שם הלכה טו ופכ"ג הלכה ד סמג שם:

ע ל מיי' פ"ז שם הל"ז וז ופ"ז מהל' שגגות הלכה ס:

ע [ל] (מיי' שם פ"ט הלכה יח ויטן):

עא מ נ מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כב:

מוסף תוספות

א. פי' ואפילו בעי לה לאורחא, וכן הלכה, ומיהה. ריעב"ץ. ב. [ד]גריס השף עור בין העמודים חייב משום ממחק. תוס' הרא"ש. ג. כדי שיהא המקום ערב ונוח לישבים חייב משום ממחק. מאירי. ד. [ד]אם אדם משפשף בידו על אבן אחת או ע"ג נסר מה מחיקה שייך בה. תוס' הרא"ש. אר: וכל כי האי גונא בבית חייב משום חורש ובשבה חייב משום חורש וכדאמרינן לעיל (עג:) בגומא ובגבשושית. מי הכ"ן. ה. וזו היא גמר מלאכתה. תוס' הרא"ש. [אבל] אינו חייב משום מתחך דהא אינו מתחכה ומשום ממחק נמי ליכא דהא אינו אלא כדי ליפותה ואין בזה צורך כלל ואנן בענין דומיא דממחק עור דמשכן דאית בי' צורך. שיטה להר"ן. ו. ואמרינן במסכת בריתות (עז:) בהדיא דהא לאפוקי מדר' אליעזר. ריעב"ץ. ז. המתחם לא שמעינן אלא. תוס' הרא"ש. ח. כדאמרינן פרק אמרו לו (שם) דמינה פשטינן לה דסבריא ליה דולדי מלאכות לאו כמלאכות דמיין. תוס' הרא"ש. ט. הוה אמינא. תוס' הרא"ש. י. [ז]ההיא דכריתות אסיפא דהכא סמיך דקתני אלו לאפוקי מדר' אליעזר, ולא דנפקא לן מההיא ממש דהכי הוא אורחא דתלמודא. ריעב"ץ. יא. דליכא אבות מלאכות אלא ל"ט. תוס' הרא"ש. יב. אליבא דרבנן דר' יהודה קאמר. תוס' הרא"ש. יג. דעשיר הוא. תוס' הרא"ש לגלן עז, ועי' מגא הלוים, ומצא מ"ן. יד. לפי שאין שיעור זה חשוב לו. תוס' הרא"ש לגלן עז. טו. אבל שאר כל אדם שהוציאו אין חייבים, וס"ל לר"ש דמצניע בהדיא תנן באבות מלאכות השוחט, וסבר רב השוחט בשבת חייב שתים אחת משום נטילת נשמה ואחת משום צובע, והוא אב (אחד) [אחר]. והמולחו והמעבדו. אקשינן דמולח היינו מעבד כדאמרינן לענין חיפה, מליח וקמיח שנמצאת מליחתו עבודו. ופרקי ר' יוחנן ור"ל דהמולח והמעבד תרוייהו מלאכת עיבוד נינהו, ותנו חדא והוא הדין לאחריבא. אי הכי בצרי להו, עייל שירטוט ושני במתניתין המולחו והמשרטטו. ירושלמי מה עיבוד היה במשכן שהיו משרטטין בעורות. מהו משרטטין, (מהרגלין) (מסרגלין). מליחת בשר חי בשבת, אם כוונתו לצאת בו לדרך או לאוכלו אחר כמה ימים חייב משום מעבד, אבל לאוכלו ביומו לא, כדרבה בר רב הונא, (דרבא) דחו לה דאמר אין עיבוד באוכלין. **השף בין העמודים.** פי' מחליק חייב משום מוחק והוא כמו מפרח את הדרשיה. ירושלמי הממחקו, מה מחיקה היתה במשכן (פי') שהיו שפין העורות ע"ג המעמד. השף את העור ע"ג העמוד חייב משום מוחק. המגרר ראשי כלונסות חייב משום מחתך. **המגרר רטיה חייב משום מוחק.** וכן הצר בכלי צורה כל שהוא חייב משום מכה בפטיש, ואע"ג דפליג ר' שמעון (לקמן קנ) ואמר עד שיצור כל הצורה, יחידאה היא. ואי אהיא צורה אית בה אותיות דמיקרו חייב משום כותב, ואי לא חייב משום מכה בפטיש. וכן נטילת נשמה ואחת משום צובע, ואם אב (אחר) [אחר]. והמולחו והמעבדו. אקשינן דמולח היינו מעבד כדאמרינן לענין חיפה, מליח וקמיח שנמצאת מליחתו עבודו. ופרקי ר' יוחנן ור"ל דהמולח והמעבד תרוייהו מלאכת עיבוד נינהו, ותנו חדא והוא הדין לאחריבא. אי הכי בצרי להו, עייל שירטוט ושני במתניתין המולחו והמשרטטו. ירושלמי מה עיבוד היה במשכן שהיו משרטטין בעורות. מהו משרטטין, (מהרגלין) (מסרגלין). מליחת בשר חי בשבת, אם כוונתו לצאת בו לדרך או לאוכלו אחר כמה ימים חייב משום מעבד, אבל לאוכלו ביומו לא, כדרבה בר רב הונא, (דרבא) דחו לה דאמר אין עיבוד באוכלין. **השף בין העמודים.** פי' מחליק חייב משום מוחק והוא כמו מפרח את הדרשיה. ירושלמי הממחקו, מה מחיקה היתה במשכן (פי') שהיו שפין העורות ע"ג המעמד. השף את העור ע"ג העמוד חייב משום מוחק. המגרר ראשי כלונסות חייב משום מחתך. **המגרר רטיה חייב משום מוחק.** וכן הצר בכלי צורה כל שהוא חייב משום מכה בפטיש, ואע"ג דפליג ר' שמעון (לקמן קנ) ואמר עד שיצור כל הצורה, יחידאה היא. ואי אהיא צורה אית בה אותיות דמיקרו חייב משום כותב, ואי לא חייב משום מכה בפטיש. וכן

מסורת הש"ס

ה) [ל"ל מסין], ג) [תוספ' פי"ב], ג) לקמן לו: ב"ק ג. כריתות נז:, ד) לקמן לז:, ה) לקמן יז:, ו) ע"ב שיך לעיל, ז) [דף מז.], ח) [עי' בערוך ערך שף], ט) [ועי' כתב שליתי בס"ד כתוס' יומות פד: ד"ה אלא אלא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר כ"ש בר ביסנא אמר כ"ש בן נקום אלר: (ב) רש"י ד"ה אלר לוכב כל"ל ומיתת בכלי נמתקו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הכי אחת הוא וכו' **והא** אלו קתני. כלפי' בקדושין דף נז ע"ב:

לעוי רש"י

ריי"ל. כרכר (או כרכר אחד מחלקי גזל האורגים).

מוסף רש"י

דמחייב על תולדה במקום אב. דלפי עניין אב ומולדה דייקה מתייב תרתי חטאות (ב"ק ב.), **השובנו.** מלכרכר בכרכר (לקמן צז:). **והמדקדק.** לאחר שמתח החוט של ערב מכה בכרכר בב' וג' מקומות, וי"מ מדקדק משוה אחריבה, כשם ב' חוטין כרוכין זה עם זה ומוגבלים מן המשך משוה לאותם בכרכר לו בתחתון (שם).

רבינו חננאל (המשך)

המנפח בכלי זכוכית הוא גמר מלאכתן, שמלאכת זכוכית בניפוח הוא. פי' אקופי, כגון נימין הניתקין מן הארגה דתחלין בבגד, או חתיכות עצים קטנים הנסבכין בצמרן של בגדים חדשים. וכשמשלים האומן מלאכתו כל ראשי נימין התלויים בין קיסם וקליפה שנסתבכו בבגד נוטלם, ונקראין אקופי. ומנקה הבגד ודומה (למנקם) [למקנם] דתנינן בכמה מקומות. ואם נשארו כגון אילו בבגד ובעל הבגד קפיד עליהון ושקיל להו בשבת, חייב משום מכה בפטיש. פי' כל דבר שהוא גמר מלאכה נקרא מכה בפטיש. המחק אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות חייב, והכותב אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות פטור, זה חומר במוחק מבכותב. אילו אבות מלאכות. לאפוקי מדר' אלעזר דמחייב אתולדה במקום אב, כמו שכבר פרשנוהו למעלה (דף עג.), דתאן דעבד ב' אבות או ב' תולדות משני אבות או אב ותולדה דאב אחר בהעלם אחד חייב בזה אחד ובזה אחד, ואי עביד אב ותולדתו לא מיחייב אלא חדא. ועוד חזר ושנה ב' חסר אחת, לאפוקי מר' יהודה [דאמר] שובטומדקדק מאבות מלאכות הן. אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מסיך, מדקדק בכלל אורג. ו)פי' יש לאורגין עץ או עצם שראשו חד ונקרא (כדבר) [כרכד] דומה למחט של סקאין, וכך שמו בלשון יון (כדבר) [כרכד]. מעבירו על השתי כשהוא מותח לפניו לאריגה ושובט בו החוטין [את הקנים] המבדילין בין ב' החוטין העליונים התחתונים ומיד נוחים להתפרק העליונים מן התחתונים, ונפחת נפש המסכת לידות בתוכם חוט הערב ואין לה אב אלא הרי הוא בכלל מסיך. והמדקדק, הוא המדקדק על חוט הערב כדי להדיחתן

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ח"ר אלעזר הא. דקתני מתניתין דאינו והצניע ו) אחר הוא מתחייב על הוצאתו וכל אדם פטורין דלא כר' שמעון בן אלעזר: **מתני' עלה.** מפרש בגמרא: **למלא פי גמל.** נפיש שיעורא מפי פרה אבל כמלא פי פרה לא מיחייב דהא לא חזו לפרה:

עמיר. קשין של שבלין: **פי עלה.** נפיש מפי גדי הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מיחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי עלה אבל עשבים הואיל וחזו בין לעלה בין לגדי מיחייב אפי' כמלא פי גדי: **לחין.** הלאויין לאדם כגרוגרת דזה שיעור לכל מאכל אדם לשבת אבל כמלא פי גדי לא דלחיש לא חזו לגדי:

גמ' המוציא אבן כמלא פי פרה. והוציאו להאילו לגמל שפי גמל גדול מפי פרה: **דהא חזי לפי פרה.** הלכך שיעור משוא הוא ולכל מי שיוציאנו לא פקע שיעוריה בהכי: **דחייב.** דהאיכא שיעורא דחזי לפרה הלכך אבר פטור להגיע הוא ומצטיין כמותו: **עלה.** לא חזיא לפרה אלא ע"י הדחק אלא לגמל הוא דחזי וזה הוציאו לפרה:

רבי יוחנן אמר פטור. דהא לגמל דחזי ליה ליכא שיעורא ומי משוס דלצורך פרה הוציאו ולגבה איכא שיעור אבילה ע"י הדחק לאו אבילה היא הלכך לא משערי ליה בפרה: **אין מצטרפין לחמור שבהם.** מי ששיעורו גדול הוי קל ואינו מצטרף להשלים שיעורו של חמור דהא לא חשיב כי ההוא אבל המשוא משלים את הקל לכשיעור. תבן מצטרף עם עלה להשלים פי גמל ועלה אין מצטרף עם התבן להשלים אלא פי פרה: **מי מצטרפין.** אפילו להשלים חמור את הקל: **ג' על ג'.** לטומאת מדרס הזב ליעשות אב הטומאה: **הבגד והשק מצטרפין.** שהבגד משלים שיעור השק. שק עשוי מעולה של עזים: **ואמר ר' שמעון מה טעם.** מצטרפין: **הואיל ולאויין ליטמא מושב.** אם ליקח משניים יחד לטלאי מרדעת של חמור כשיעורו לענין מושב הזב אם קצע משניים מהן ותקן טפח על טפח ליש עליו מיטמא ליה אב הטומאה במושב הזב דתניא (ח) המקבע מכולן טפח על טפח טמא מושב ואמרינן טעמא בפ"ק דסוכה ז) הואיל ולאו לעלות על גבי חמור שאינו מקפיד אם הוא משני מיינן: הכא

א"ר אלעזר הא דלא כר"ש בן אלעזר ט) דתניא כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחר והוציאו נתחייב זה במחשבה של זה: **מתני'** א) המוציא תבן כמלא פי פרה עצה כמלא פי גמל עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: **גמ'** מאי עצה אמר רב יהודה תבן של מיני קטנית כי אתא רב דימי אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל ר' יוחנן אמר חייב ר"ש בן לקיש אמר פטור באורתא א"ר יוחנן הכי לצפרא הדר ביה אמר רב יוסף שפיר עבד דהדר דהא לא חזי לגמל א"ל אביי אדרבה כדמעיקרא מסתברא דהא חזי לפרה אלא כי אתא רבין אמר המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה ב) ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר פטור ג) ריש לקיש אמר חייב ר' יוחנן אמר פטור אכילה על ידי הדחק לא שמה אכילה ד) ריש לקיש אמר ה) חייב אכילה ו) ע"י הדחק שמה אכילה: עמיר כמלא פי טלה: והתניא כגרוגרת אידי ואידי חד שיעורא הוא: עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת ויבשים כמלא פי הגדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: אמר ר' יוסי בר חנינא ז) אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן וכל דלא שוו בשיעורייהו מי מצטרפין והתנן ח) הבגד ג' על ג' והשק ד' על ד' והעור ה' על ה' מפץ ו' על ו' ט) ותני עלה הבגד והשק השק והעור העור והמפץ מצטרפין זה עם זה ואמר ר"ש מה טעם מפני שראויין ליטמא מושב דראויין ליטמא מושב אבל אין ראוי ליטמא מושב לא אמר רבא ה"נ

שמצריך לקמן הצנעה היינו לאדם עשיר שאין דרכו להצניע י) ומכל מקום פירוש מילתיה דר"ש צריך לפרש כמו שפירש כאן דאי מיירי במצניעין לאותו דבר עצמו שמפורש במשנה כמו שפירש התם אם כן כולהו הוה מצי למימר בכל שהוא בכדי שיפת קיולו כדתנן בפ' המצניע (לקמן 5:) דלרפואה בכל שהוא ואמיא כר"ש מדלא קאמר התם בגמ' הא דלא כר"ש כי היכי דקאמר (דף 55.) הא דלא כר"ש כן אלעזר ומהתם נמי יש לדקדק דלר' שמעון סתם בני אדם שרגילין להצניעו מיחייבי אפי' לא הצניעו מדקתני המצניע לזרע כו' כ) וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו משמע ל) בלא הצנעה וכר"ש נמי אמיא כדפי' ואין לפרש דבעשיר שאין דרכו להצניע לא מיחייב לר"ש אפי' בהצניעו דהא אמר בהמוציא יין בד"ש במוציא אבל במצניע כל שהוא ר"ש אומר בד"ש במצניע כו' ומפרש מצניע דרבנן בתלמיד שאמר לו כו' דבר שאינו משוב לכל מי אצנעיה רגיה אין מי לא לא ודומיא דהכי נראה דהוי מצניע דר"ש ת) דתניא מילתא באותו שהצניעו היינו בעשיר קשה לרשב"ל דמהכי טעמא דקאמר הכא מתני' דלא כר"ש משום דמתני' סתמא קתני דחייב משמע שכל בני אדם חייבין עליו אפי' אותן שאין משוב להן שיעור זה מהאי טעמא נמי הוה ליה למימר בההיא דפרק המצניע דהויא דלא כר"ש ומאי י"ל דהכא דקתני דאין מצטרפין אבילה. והא דאמר ח) בפ' כיצד הרגל (ב"ק דף יט.) אכילה ע"י הדחק שמה אכילה? ה"מ לענין ניזקין דלא משגיחין ליה משום? אבל לאחסובה לענין שבת לא חשיבא אכילה ח):

אידי ואידי חד שיעורא הוא. והא דנקט בתמני' כמלא פי טלה ולא נקט בגרוגרת לאשמעי' ט) דמשום אכילת טלה נתנו בו חכמים שיעור זה דאי נקט בגרוגרת לא הוה ידעינן למה נתנו בו חכמים שיעור זה י): **מפני שלא שוו בשיעוריהם.** אבל אותם ששוו כגון עמיר ועלי שום ועלי בצלים לחיים מצטרפין וכן חמור נקל כגון תבן לעצה למלא פי גמל ואפי' לא יהא תבן ראוי לגמל שמא אגב העצה הוא ראוי: **הבגד והשק והעור כו'.**

דוקא א) בכה"ג הבגד והשק השק והעור ב) אבל הבגד והעור והשק והמפץ אין מצטרפין שאין ראויין להתאבל יחד והמתאבל בטלה דעתו ואין טומאים מדרס. ר"י: **ואמר ר"ש מה טעם כו'.** תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא דהא כיון דמצטרפין זה עם זה א"כ ראוי לתבן וחזו למדרס ג) וכיון דחזו למדרס פשיטא דמצטרפין לטומאת מדרס דהא אפי' כופת שאור שיחדה ליאיבה טומאה מדרס כדאמרינן בהעור והרועד (חולין קכט.) והכא בטומאת מדרס חיילי מדקתאמר הבגד שלשה על שלשה דלענין טומאת מת אפי' ג' על ג' ד) כדפרישית לעיל ואור"י דולמי הא דקתני הבגד שלשה על שלשה לא מיירי אלא למדרס אבל פיפה דשק ועור ומפץ מיירי נמי בטומאת מת והכי איתא ט) במסקת כלים בפכ"ז (מ"ג) הבגד שלשה על שלשה [למדרס ומשוס ג' על ג'] לטומאת מת השק ד' על ד' העור ה' על ה' המפץ ו' על ו' שוו בין למדרס בין לטמא מת אלא שהש"ס מביאה בקולר כמו שרגיל בכמה מקומות ועל טומאת מת קאמר מ) מה טעם מצטרפין י) בשלה יחדו למדרס י) ולא צריך האי טעמא אלריוף דעור ומפץ כ) דמפץ לא מטמא במת אלא בשטמא בזב דהיינו בשיחדו למדרס ומק"ו דפכין קטנים דאמרינן בפ' ר' עקיבא (לקמן פד:): **הואיל וראויין ליטמא מושב.** פי' בקונטרס אם קיצע משניים ולירף יחד לעלאי מרדעת החמור והיא דהמקבע מכולם טפח על טפח דמעילה היינו שבין כולם יש טפח ואין נראה לר"י דמה צריך להביא ראיה שראויין להצטרף מ) בלאו טעמא דמושב מעיקרא דהכא שראויין להצטרף יחד באותו שדר כמו שבמויים בגד לשק ושק לעור ועור למפץ דדוקא נקט לפי שאלו לאויין להצטרף יחד ב) ונראה לר"י כמו שפי' ריב"א ל) א) להואיל וראויין ליטמא מושב היינו הואיל ושוו שיעוריהן לענין מושב וכמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף ז:) דהמקבע מכולן היינו מאיזה מהן שיקבע ב) יהא טמא ג) ואע"ג שכאן אין שיעור שוה מצטרפין הואיל ולענין מושב שיעורן שוה והא דקאמר ד) ה"נ חזו לדוגמא היינו נמי ה) דשיעורן שוה לדוגמא ו) כדתנן בפרק המצניע (5:) דלדוגמא כל שהוא הלכך מצטרפין אפי' לענין דבר דלא שוו שיעורייהו וה"ה דהוי מצי למינקט הכא ולזרע ולרפואה דהוו נמי בכל שהוא אלא דלא כל דבריס שייך בהו זרע ורפואה אבל דוגמא שייכא בכל דבר והא דקאמר בסוכה המקבע מכולן כו' הואיל וראויין ליטמא על גבי חמורו לשון הואיל וראויין לאו דווקא דדווקא אם עשה מהן טלאי ויחדן לכך טמא בטפח על טפח וכן מצינו לקמן בפ' ח"ר עקיבא (דף 5.) הואיל וראויין למתן הקדרה דהוה ליה למימר הואיל וממתקין דהא מיירי שנפלו לתוך הקדרה. ר"י: **תוספתא** מ) המקבע למשכב אין פחות משלשה על שלשה למושב טפח ולמעמד כל שהוא ו):

ממשת

עב א ב ממי' פי"ח מהל' שבת הל' ג: ג [ממי' שם]:

מוסף תוספות

א. [אבל] דסתם בני אדם ששיעור זה חשוב להם לא בעי הצנעה. תוס' הרא"ש לשבת עז. ב. והוציאו בשבת חייב בכל שהוא. תוס' הרא"ש לשבת עז. ג. דסתם בני אדם מחייב. תוס' הרא"ש לשבת עז. ד. אלמא. תוס' הרא"ש לשבת עז. ה. גבי נזק דשן. ריטב"א. ו. לשלם נזק שלם. ריטב"א. ז. דלא הוי תולדה דקרן אלא דבר שהוא משונה לגמרי. ריטב"א. ח. דמלאכת מחשבת בענין. תוס' הרא"ש. ט. דחשיבותו לאו משום דהוי מאכל אדם דהא לא חזי ליה. ריטב"א. י. ותנא ברא פריש לן דפי טלה שיעורו בגרוגרת. ריטב"א. יא. נקט זוגי זוגי. ריטב"א. יב. מצטרפים כדאמרן מפני שרגילות לצרפם פעמים. ריטב"א. יג. דאי לא הוה חזו לא הוה מצטרפי. תוס' הרא"ש. יד. סגי. ריטב"א. טו. בהדיא. ריטב"א. טז. שיעור דבריהא, וכו' והיינו דצריך [ר' שמעון]. ריטב"א [לפרש]. תוס' הרא"ש. יז. לטומאת מת. תוס' הרא"ש. יח. דאילו בייחוד הא טמאה במדרס וכל הטמא במדרס מטמא טמא מת. ריטב"א. ומשני הואיל וראויין לטמא מושב. תוס' הרא"ש. יט. הואיל וראויין לטמא מושב. תוס' הרא"ש. כ. למדרס. תוס' הרא"ש. כא. דהכא ה"ק מה טעם מצטרפים לטומאת מת מיהת כיון שאינם שוים בשיעורייהם שהרי כיון שאין כאן לא שיעור בגד ולא שיעור שק אין כאן לא שם בגד ולא שם שק, ופריש טעמא. ריטב"א. כב. שאם קצע מכולם ביחד או מאחד מהם לבדו טפח על טפח לטלאי של מרדעת. ריטב"א. כג. מדרס, דבהכי חשיב התם ובזה כולם שוים באותו שיעור. תוס' הרא"ש. כד. הכא טעמא דראויים ליטמא מושב בשום מקום בשיעור שוה הא לאו הכי לא, וא"כ הני דמתניתין במאי שוו בשיעוריהם כי היכי דליצטרפו הכא במאי דלא שוו, ופרקינן. ריטב"א. כה. ה"ק הואיל. תוס' הרא"ש. כו. להתחייב על כל אחד מהם בכל שהוא. ריטב"א. כז. ואותו מעמד היינו אחיזה דמעילה, והתם מפרש מאי לאחיזה אמר ריש לקיש שכן עומד ונגולא, במתניתא תנא הואיל וראוי לקוצצי תאנים ופירש בערוך ראוי אותו משהו לאורגים כשהן מחליקין את המטות של ארינה בסובין או בשום דבר כדי לחזק כורך משהו בגד על אצבע ומחליק את הטוי ואותו סמרטוט שעל אצבעו משמר אצבעו שאין החוט מתחכו ואותו שכורך באצבעו קרוי נוולא וראוי נמי לקוצצי תאנים אותן שמבקעין את התאנים ומולחין אותן כורכין משהו על אצבעו שלא ידבק בשומן התאנים. תוס' פוסק ח: [ועי' מהר"ש].

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה הואיל וכו' דתניא. נ"ב במעילה ס"פ קדשי המזבח דף יח:

גליון הש"ס

גמ' **ואיפכא איתמר.** כעין זה נדה דף כד ע"ש: **שם ר"ל אבר חייב.** במגיד משנה פי"ח מהלכות שבת הגילפל ר' מאנעיל: **תוס' ד"ה ואבר ר"ש וכו'** דמפץ לא **מטמא במת.** עי' פכ"ד מ"י דכלים וכי"ש שם:

מוסף רש"י

ובא אחר והוציאו. בשבת לרב"ע, מייב, דמשיב מגלאבה מפני מתשמתו של זה שהוכשר לו והצניעו (זבחים מז.) **הבגד** ג' **על ג'.** טפחים, אם יחתו למשכב הזב מטמא ליעשות אב הטומאה במשכב הזב לו במדרסו (סוכה יז:) אבל למגע אבן על אבן והן אצטעות (לקמן עם.), **והשק.** מטלה של עזים עשוי וכולו עב יותר מן הבגד ואינו מגיע לעניי של עור (סוכה שם). **הבגד והשק וגו'.** הואיל וממשן קרוב לבית שזה מצטרפין להאבלים אם הקל, אפילו אין מצטרפין בשק ד', הבגד שהוא חמור משלים, אבל השק אינו משלים הבגד החמור, וכן השק הטור מצטרפין להאבלים שק אם אינו הטור (סוכה יז: וכעי"ז מעילה יח.) **הלכך מני לטו הכי הבגד והשק השק הטור** כו' (שם). **שראויין ליטמא מושב.** בשיעור אחד (שוכה שם) מפני שכשם בין כולם שיעור אחד לאויין ליטמא מושב, הלכך מצטרפין (מעילה שם).

רבינו חננאל

ור' שמעון בן אלעזר מחמיר מדבריהם דקאמר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין והצניעו, ובא אחר והוציאו נתחייב המוציאו מבחשבת המצניעו, ואע"פ שאינו כשר להצניעו ואין מצניעין כמוהו חייב עליו. ורבנן אמרי אינו חייב בפחות מכשיעור אלא המצניעו. תמו הכללות ובאנו לפרש שיעורי ההוצאה. **המוציא תבן כמלוא פי פרה.** עצה, [שהוא] תבן הקטניות וקשה ממנו, שיעורו כמלוא פי גמל. עמיר כמלוא פי טלה. עשבים כמלוא פי גדי. לענין המוציא תבן כמלוא פי פרה לגמל, הלכה כר"ש לא פליגי דחייב שזה הוא שיעור הוצאתו, ולא איכפת לן [אין לגמל נחבורן להוציאו או לפרה, אלא כי פליגי ר' יוחנן ור' אושעיה במוציא עצה כמלוא פי פרה לפרה. ועיקר הדבר שאין העצה מאכל פרה, ואין שיעור כמלוא פי פרה אלא כמלוא פי גמל שהוא יתר ממלוא פי פרה. ועכשיו שנתכוון לפרה איפליגו, ר' אושעיה סבר אכילה ע"י הדחק שמה אכילה, אע"פ שאין פרה אוכלת אותו כדרכה, אלא כיון שאוכלת אותו ע"י הדחק רישנו מלא פיה והוציאו לה חייב עליו. (ור') [ור"י] סבר אכילה שע"י הדחק לאו שמה אכילה וד"ה פטור. **[ו]לענין הא דתנן אין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן,** א"ר יוסי בר' חנינא אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן. אם הוציא עמיר ועשבים, אם יש בין שניהן כמלוא פי טלה מצטרפין, כי החמור משלים לקל החייב, אבל אם אין בהן כמלוא פי טלה, אע"פ שיש בהן כמלוא פי הגדי, פטור שאין מצטרפין, כי אין הקל משלים לחמור. וכן עשבים משלימין לתבן ואין התבן משלים לעשבים. ומקשינן היאך תאמר בהני דלא שוו בשיעוריהן להדדי דמצטרפין, הלא הבגד והשק והעור לענין טומאה שלא שוו שיעוריהן, אע"ג דתנן הבגד והשק מצטרפין, והשק והעור מצטרפין, דתקני סיפא א"ר שמעון מה טעם הואיל וראויין ליטמא מושב, דייקת מינה טעמא דראויין ליטמא מושב, הא אי לא הוו ראויין ליטמא מושב לא הוו מצטרפין משום שלא שוו בשיעוריהן להדדי, וא"כ היכי קאמר ר' יוסי בר' חנינא מצטרפין לקל שבהן, והכין הוה ראוי שלא יצטרפו כל עיקר.

חמשת רבעים קמח ועוד גרסי' כדפרי' בפ"ק (דף טו.)[א]:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. חלב כדי גמיעה. הקשה רבינו אפריים דתניא בשילהי המצניע (לקמן לח.) המולב והמתכך והמגבן כגרוגרת ואין מילוח בין מוליח לחולב דהא לקמן בפירקין[ב] אמרי' דהמעבד עור שיעורו כמוליח עור[ב] ותירץ ר"י דסתם חלב לגמיאה דנפיש מגרוגרת והתם מיירי בחולב לגביהה לאחשויה אחשביה[ג] וכן מוכח דכדי גמיאה נפיש מגרוגרת דבפ' בתרא דיומא (פ.) גבי שותה ביום"כ איכא דאמרי דמחייב בריביעית ואיכא ד"מ דכדי גמיאה ובעירובין (דף פב:) משמע דתשע סעודות יש בקב ובפרק חלון (שם פ:) משמע שיש ״ח גרוגרות בשני סעודות ואי כדי גמיאה פחות מגרוגרת ג"כ הוו יותר מדאי מלוקים זה מזה ומיהו[ד] כגרוגרת דהמצניע (לקמן לח.) אייירי בינם אפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמיאה ולפי זה[ד] צריך לפרש דסתם חלב הוי לגביהה[ה] והא דמיחייב הכא כדי גמיאה היינו דמפרש בהדיא דאתיא אבל אי סתם חלב הוי לאכול ולשתות ולא לגביהה אפי' היה מפרש בהדיא לגביהה היה מחייב אכדי גמיאה דזוטרא הואיל ופתמו לכך דלאמרינן לעיל המוליח תבן כמלא פי פרה לגמל מחייב דהא חזי לפרה[ו] וי"מ דכשאבל כבר בעין מחייב בכדי גמיאה אבל חולב לא מחייב אלא כגרוגרת דאין״ג אמרי' לקמן (דף עט.) דאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור ומיהו אומר ר"י דלא דמי דהתם אין המים חשובין מחמת שראוי לגבל בהן את הטיט כמו הטיט עצמו שהוא מגובל כבר אבל הכא כשחולב להוליח מן הדד בכדי גמיאה יש לו לחיות חשוב כמו במקום אחר[ז]: **כדי גמיעה.** פי' הר"ר פורת מלא לוגמא ולא משמע כן במסכת יומא בפרק בתרא (דף פ.):

צריך שיהא בו רובע רביעית. רביעית דהכא היינו רביעית הלוג[ז] כדפי' הקונטר'[ח] ועוד יש לדקדק דהנהו רביעית דפרק ג' מיין (מזיר לח.) הם רביעית הלוג מדפרין ומו ליכא והאיכא רביעית טוטלין לדיים ובמסכת ידים (פ"א מ"ב) משמע בהדיא דהוי[ט] רביעית הלוג ועוד דבערבי פסחים (פסחים קט:) משמע דכום הוי רביעית של תורה[י] ומתוך חשבון המקוה משמע דהיינו רביעית הלוג[יא] והא דקאמר התם קיסתא דמוריסא הות בציפורי והות כמין לוגא דמקדשא וכה משערין רביעית של פסח לאו בכולה משערין דהיינו כל הלוג אלא כלומר ברובע של אותה מדה משערין רביעית של פסח. משמע[יב] דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפ' אלשה שאכלו (ברכות נ:) אר"י בר חגינא מודים חכמים לר"מ בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ותימה דבסוף פר' אלשה שאכלו (שם דף נא.) אמרו עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה הלכה ושטיפה מי ומלא אלמא מי בעינן ומיהו התם פירש דקונטרס דלא שיהא מי כשמברכין עליו אלא דנותנו אל ימזגנו[יג] ויתנו בכוס של ברכה וי"מ מפרש דמי דקאמר[יד] היינו מזיג ולא מזיג דמיקרי מי דלאמרי' בפ' בן סורר (סנהדרין ע.) [טו]עד שיאכל תרטימר בשר וישתה יין מי ומוקי לה התם במזיג ולא מזיג[טז] ובברכת האדרן מוסיף מים עד שיהא מזוג כדאמר בפ' אלשה שאכלו (ברכות נא.) [יז]מוסיף בברכת האדרן[יח] ולא כמו שפירש שם בקונטרס מוסיף יין בברכת האדרן ובני גרגוטא מפרשים דמי קמי אכוס שבריך שיהא אלשה[יט] ואמי שפיר דכל אותן דברים דתשיב התם הוו טולהו בכוס ולא ביין[יט] וכה"ג בפרק בתרא דמכות (דף מ:) ריסק ט' מנים ואחד מי דהיינו אלשה[כ] דאפי' מת תשיב בריה דלאמר בסוף פ' גיד הנשה (חולין דף קב:)[מ]: **ויעמוד על רביעית.** ואע"ג דאמרינן בערבי פסחים (דף קו.) המקדש אם טעם מלא לוגמא יצא[כא] ומלא לוגמא הוי טפי מרביעית דלמוכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא אלא כדי שיסקלנו לגד אחד ויראה כמלא לוגמא דכמפרש ביומא דהתם[כב] ועוד יש לומר דדוקא מקדש:

אף אנן נמי תנינא. לכוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שעורו לכשימזגנו ויעמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו ברביעית וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשימזג בעינן שיהא רביעית כמו בהולאה אבל הא דבעינן יין רובע רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מזיגה הוא על חד תלת והא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעית ועוד משום דמהאי טעמא לחזי לכוס של ברכה תשיב ומיתייב בפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיתייב בפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק דקאמרת מיס בכד ומצטרפין לגבי שבת מידי דתשיב בעינן:

הכא נמי חזי. ביחד: **לדוגמא.** מי שיש לו למכור לזבר מכולן ונותן לפני חלולו להראות שיש לו למכור מכולן ויתאם ליה שיהו מחוברין יחד דאיתי דזוטרי כל חד וחד הרוח מפזרתו: **מתני' אוכלים בו.** למאכל אדם: **ומצטרפין.** כל אוכלי אדם זה עם זה: **חוץ מקליפין.** שאין אוכל ואין משליטין השיעור: **ועוקליפן.** זנב הפרי דהוא עץ בעצלמא: **וסובן.** קליפת חטין הנוטרת מחמת כחיצה: **ומורסן.** הנשאר בגפה: **ר' יהודה אומר.** כל הקליפין אין מצטרפין כדאמרן חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן: **גמ'** וסובן ומורסנן לא מצטרפין והתנן[ט] חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובן ומורסנן אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן: עדשים אין פולין לא והתניא ר' יהודה אומר חוץ מקליפי פולין ועדשים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי עתיקי מ"ט לא אמר ר' אבהו מפני שנראין כזבובין בקערה:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. מי: **מזיגת כוס.** כשיעור שנותנין יין מי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן וגבולה מפרש באיזה כוס משערו: **לפי.** שבגני הסוסים והגמלים מחמת המשאות דלוי"ש בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לח.) דבש והדבש למאי חזי לכתותא דגמלי. אבל רבותי פירשו כתיב מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל: **לשוף.** לשפשף ולהמחות בהן: **קילור.** שנותנין על העין לדיי"ל בלע"ז: **רביעיה.** ביצה ומחצה רביעית הלוג: **שופיה.** מיס קרוסים ובגמרא[מ] מפרש למאי חזי: **כולן ברביעיה.** אף היין והחלב והדבש: **ולא נאמרו.** שיעורין שבמשנה אלא למצייניהן לבד וחזקו המצניע והוליחו חייב אבל שאר כל אדם שהוליחו אינו חייב. וסביר ליה לר"ש דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא ובגליר מהא שיעורא לא מיחייב דלאמרינן בפרקין לעיל (דף עה:) דלית ליה לר"ש כל שאין כשר לאצניע ואין מצניעים כמוהו שיתחייב עליו מצניעו: **גמ' תנא.** בתוספתא[מא] המוליח יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני': **כוס של ברכה.** ברכת המזון שהבריכו ומכמיס ליפותו דלאמרי' בברכות (דף נא.). עיטור ועיטוף הדמה ושטיפה מי ומלא: **אמר רב נחמן** גרסי'. ולא גרסי' דאמר: **שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו.** יין מי רובע של רביעית הלוג: **דר' שימזגנו.** במים אלשה חלקים מים ואחד יין: **ויעמוד על רביעיה.** הלוג:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. מי: **כדי מזיגת כוס.** כשיעור שנותנין יין מי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן וגבולה מפרש באיזה כוס משערו: **לפי.** שבגני הסוסים והגמלים מחמת המשאות דלוי"ש בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לח.) דבש והדבש למאי חזי לכתותא דגמלי. אבל רבותי פירשו כתיב מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל: **לשוף.** לשפשף ולהמחות בהן: **קילור.** שנותנין על העין לדיי"ל בלע"ז: **רביעיה.** ביצה ומחצה רביעית הלוג: **שופיה.** מיס קרוסים ובגמרא[מ] מפרש למאי חזי: **כולן ברביעיה.** אף היין והחלב והדבש: **ולא נאמרו.** שיעורין שבמשנה אלא למצייניהן לבד וחזקו המצניע והוליחו חייב אבל שאר כל אדם שהוליחו אינו חייב. וסביר ליה לר"ש דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא ובגליר מהא שיעורא לא מיחייב דלאמרינן בפרקין לעיל (דף עה:) דלית ליה לר"ש כל שאין כשר לאצניע ואין מצניעים כמוהו שיתחייב עליו מצניעו: **גמ' תנא.** בתוספתא[מא] המוליח יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני': **כוס של ברכה.** ברכת המזון שהבריכו ומכמיס ליפותו דלאמרי' בברכות (דף נא.). עיטור ועיטוף הדמה ושטיפה מי ומלא: **אמר רב נחמן** גרסי'. ולא גרסי' דאמר: **שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו.** יין מי רובע של רביעית הלוג: **דר' שימזגנו.** במים אלשה חלקים מים ואחד יין: **ויעמוד על רביעיה.** הלוג:

תניא

אף אנן נמי תנינא. לכוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שעורו לכשימזגנו ויעמוד על רביעיה כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו ברביעיה וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשימזג בעינן שיהא רביעיה כמו בהולאה אבל הא דבעינן יין רובע רביעיה לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מזיגה הוא על חד תלת והא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעיה מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעיה ועוד משום דמהאי טעמא לחזי לכוס של ברכה תשיב ומיתייב בפחות מרביעיה לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיתייב בפחות מרביעיה אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק דקאמרת מיס בכד ומצטרפין לגבי שבת מידי דתשיב בעינן:

הכא נמי חזי. ביחד: **לדוגמא.** מי שיש לו למכור לזבר מכולן ונותן לפני חלולו להראות שיש לו למכור מכולן ויתאם ליה שיהו מחוברין יחד דאיתי דזוטרי כל חד וחד הרוח מפזרתו: **מתני' אוכלים בו.** למאכל אדם: **ומצטרפין.** כל אוכלי אדם זה עם זה: **חוץ מקליפין.** שאין אוכל ואין משליטין השיעור: **ועוקליפן.** זנב הפרי דהוא עץ בעצלמא: **וסובן.** קליפת חטין הנוטרת מחמת כחיצה: **ומורסן.** הנשאר בגפה: **ר' יהודה אומר.** כל הקליפין אין מצטרפין כדאמרן חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן: **גמ'** וסובן ומורסנן לא מצטרפין והתנן[ט] חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובן ומורסנן אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן: עדשים אין פולין לא והתניא ר' יהודה אומר חוץ מקליפי פולין ועדשים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי עתיקי מ"ט לא אמר ר' אבהו מפני שנראין כזבובין בקערה:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה: **גמיעה דבש כדי ליתן על הכתית.** שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את הקילור: **ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית.** ר"ש אומר כולן ברביעיה ולא: **נאמרו.** כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: **גמ' תנא.** כדי מזיגת כוס יפה ומאי כוס יפה כוס של ברכה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית אמר רבא אף אנן נמי תנינא

מסורת הש"ס

ע"ג א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ח:

ע"ב ב מיי' פ"ו מהל' כלאים ה"ב

ע"ג ג מיי' פ"ו מהל' כלאים ה"ד

יו"ד סימן שכד סעיף ג:

א ג ד מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כ:

גליון הש"ס

מתני' שמן כדי לסוך. עי' פ"ג מ"ב דכלים כר"ש שם:

מוסף תוספות

א. דאתיא כר' יוסי. דקסבר ראשית עריסותיכם שכשיפרוש חלה שעדיין ישאר כדי עיסת מדבר. תוס' לעיל עו. ב. וכיון דחולב חייב כגרוגרת א"כ המוציא חלב נמי ליחייב כגרוגרת. תוס' הלש"ש. ג. לעשות ממנו אוכל שעורו כגרוגרת כשאר אוכלים. תוס' הלש"ש. ולפיכך מחשבתו מהניא להחמיר. רעק"א. ד. אי כדי גמיאה דזוטר. תוס' פסחים שם. ה. ולכך וכו' שיעורו כגרוגרת. תוס' פסחים שם. ו. [ן]אף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בהכי הואיל וסתמא לפרה מיחייב אשיעורא דפרה. תוס' פסחים שם. ז. כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג. תוס' עירובין כט: דהיינו ביצה ומחצה. רעק"ש. ח. דהא בגזיר בפרק שלשה מינים (לח.) חשיב הך דשאר משקין ברביעית וכו' דהיינו שיעור כוס יפה אחר מזיגתו. תוס' עירובין כט: ט. רביעית דנטילת ידים. תוס' הלש"ש. י. [ד]אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעות על אצבעות וכו' כדתניא רוחק בשרו במים מים שכל גופו עולה בהם וכמה הם אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. תוס' הלש"ש. י"א. ואותו כוס הוא קורא רביעית של תורה. ולעיל מינה איירי בכוס של ברכה. תוס' הלש"ש. י"ב. הכא. תוס' הלש"ש. י"ג. בכוס זה. תוס' עירובין כט: י"ד. התם. תוס' הלש"ש. ט"ו. גבי בן סורר ומורה אינו חייב. תוס' הלש"ש. ט"ז. והכל מודים שאין מברכים עליו עד שיתן לתוכו מים שיהא מזיג ולא מזיג. תוס' הלש"ש. ונותן בו קצת מים בתחילת הברכה. תוס' עירובין כט: י"ז. והיינו מים. תוס' עירובין כט: י"ח. ולאפוקי שבור. תוס' עירובין כט: י"ט. ושייך חי בכוס כדאמר (ב"ק נד) [גבי כלים. תוס' הלש"ש]. שביריהן זו היא מיתתן. תוס' עירובין כט: כ. שאינו מרוסק. תוס' הלש"ש. דעל כרחין מת הוא מדחיבין עליה משום נבילה. תוס' הלש"ש. כא. והאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים קח:) דד' כוסות שיעורן ברביעית וכוס של קידוש אחד מהם וכו' וא"כ היכי נפיק ידי קידוש כיון דבעי טעימה מלא לוגמיו. תוס' יומא פ. כב. ונראה שהוא רוב רביעית האמרינן (לקמן) [בפסחים] והוא דשתה רובא דכסא. תוס' פסחים קז.

רב נסים גאון

פרק שמיני המוציא יין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. משתכח פירושיה בפרק ערבי פסחים (דף קח) אמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה. ואותבי' לשמואל מברייתא דקתני בה ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. ופרקינן מאי כדי מזיגת כוס יפה דאמר שמואל כהאי שיעורא. ואמרו עוד (שם דף קם) אמר רב יצחק קיסטא דמוריסא דהות בטבריא היא הוות כמין דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח, ומיכן את למד כוס של ברכה רביעית. במסכת נזירות בפרק ג' מינים אסורין (דף לח), אמר ר' אלעזר עשר רביעיות נקיט רב כהנא בדידיה, ה' סומקאתא ה' סומקאתא נזי"ר ועוש"ה פס"ח שהו"רו למקד"ש ומת"ש סימן. נזיר, רביעית יין לנזיר. עושה קשה, דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. שהורו, השותה רביעית יין אל יורה. במקדש, שהשותה רביעית יין ונכנס למקדש חייב. כתים. דתניא מנין לרביעית דם היוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל שנאמר (ויקרא כא) ועל כל נפשות מת לא יבא. וחמש חיורתא, חל"ח נזי"ר מצו"רע (שנפ"לו) [שנפ"סלו] בשב"ת סימן. חלה, רביעית שמן לחלה. נזיר, רביעית שמן לנזיר. מצורע, רביעית (שמן לנזיר מצורע) [מים למצורע]. ושנפסלו, דתנן ושאר כל משקין טמאין פוסלין את הנזיר לרביעית. שבת דתנן ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית.

עמהן. ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שהן מתבשלין עמהן ולפיכך מצטרפות. והא דתנן חוץ מקליפיהן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים, חוץ מחוץ, ונמצא מיעוט מיעוט ולרבות הוא כמה שפירשנו למעלה. ושנא חלה וסובין ומורסנן (אין) [ד]מצטרפין לקמת להוצאת שבת אין סובין ומורסן מצטרפין. וכן פולין אם חדשים הן הרי מנהג לבשלן בקליפיהן, וקאמר ר' יהודה בברייתא שאף הן מצטרפות עם הפולין. אבל אם הם ישנים ונשתחרו נראין כזבובים בקערה, ורגילין בני אדם לקלפן קודם ביושל, והילכך אין קליפיהן מצטרפות עמהן. הדרן עלך כלל גדול

פרק שמיני המוציא יין כדי מזיגת הכוס. תנא כדי מזיגת כוס יפה, ומאי כוס יפה כוס של ברכה. והתם אמרינן אמר רב יהודה אמר שמואל כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה. ומוחבינן ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. ופרקינן אידי ואידי חד שיעורא הוא, והאי דקאמר צריך שיהא בארבעתן הן רביעית[ח], בכל אחת רובע רביעית, כדאמרינן הכא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. ואמר (רבה) [רבא] אף אנן נמי

ח) נראה דמקר' לאיזה מיכות ומ"ל שיהא בהן כדי רביעית היינו שיהא כתרבעמן וכו'.

ב) חלה פ"ב מ"ו ע"ש בפסחי מח: עדיות פ"ל מ"ב, ג) [עירובין כט:], ג) [גי' הטריך עכך גם ד' גמיאה], ד) [מזיר לח.], ה) בפ"ש אימא אמרו, ו) [לעיל עה:], ז) [עירובין כט:], ח) [במדבר טו:], ט) [לקמן עח.], י) [שבת פ"ע ה"ז], כ) [דף עט.], ל) [וע"י תוס' בפסחים סה. ד"ה החולב], מ) [וע"ש תוספות ברכות נ: ד"ה מודים],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המוליח וכו' ומיהו אי בגרוגרות דהמצניע:

לעזי רש"י

רדוי"ש [רידרישידוי"א]. שפשוף. פצע.

לודיי"א [לודיי"א]. רטיה לעין.

מוסף רש"י

בגרוגרת. תלמה יבמה (ברכות מא.). חמשת רבעים קמח ועוד חייבים בחלה. תמצה לוגין ליפוריים שהן שבעה ועוד מדבריים, שזה הוא שיעור הטומר שיהיה עיסת מדבר, שנאמר גבי חלה (במדבר טו) לאלפיה עריסותיכם, כלי עריסותיכם, דהייט עיסה מדבר שהוא טומר לגלגלה והוא עשירית האיפה והאיפה שש סאין ושלש הין ומלא קנין מדבריות, הוצא עישור שבהן ומתלה שבעת רבעי קב ובילה הומס ביצה, כילה חלק שלש סאין שהן ״ח קנין ועשה מהן רבעי קב, הייט לוגין, ומתלה בהן שבעים ושנים לוג, טול עישור של שבעים הרי שבעה, והשמים השמלרים שתים עשרה כיפים קן, עישור שלהן ביצה וחומס ביצה, הרי שבעה רבעים ועוד, הוסף ביצה וחומס ביצה, ובירושלים הוסיפו על המלות שתות מלבר שהוא חומס מלגא, שנתנו שש מן הראשונים מתוך ממשה ראשונים הרי שש רבעים הראשונים עשו ממשה והרוצע ובילה הומס השמלרים עשו רוצע, שהרוצע שם בילים, עשה מהן חמש בילים גדולות והבילה וחומס בילה נעשית בילה גדולה, שנתוסף עליה חומס מלגא דהוא שתות מלבר, הרי שש בילים גדולות, דהוא רוצע קב גדול, הרי עומר המדבר שש רבעים ירושלמיים, ומלה ליפורית עודפת על ירושלמית שתות מלבר, כדאמר בעירובין (פב.), הרי עומר שהיה שש רבעים ירושלמיים נמנע בחמש ליפוריים (פסחים מח: ועי' לעיל מז.).

הדרן עלך כלל גדול

רבינו חננאל

ופריק רבא לר' יוסי בר' חנינא ואמר הכי נמי דאריין לדוגמא, כשם שהבגד הנשק אף על פי שאין בזה כשיעור ולא בזה כשיעור, כיון שאילו מתחברין יש בעיניהם כשיעור השק שהוא הקל ואיפשר לחברן זה בזה ולישב עליהן ובראיין לישמא מושב, כן החבן והעצה איפשר להוציא מזה כמעט ומזה כמעט להראותן דוגמא לקונה לומר מאילו אני מוכר, ולהכין חשובין בחיבורין, ויש צורך להוציאו כסדר הזה, משום כן מצטרפין לקל שבהן. אבל אוכלין שיעורן כולן בגרוגרת לפיכך מצטרפין זה עם זה, אבל קליפיהן ועוקציהן וסובן ומורסנן אין מצטרפין

תניא. ממתניתין נמי שמעינן דזהו שיעורו מדתני בשאר משקין רביעית שמעינן מיניה דאין הולאה במשקה הראוי לשתייה בפחות מרביעית הלכך על כרחך כי שיערו ביין כדי מזיגת כוס של ברכה שיעור הראוי לשתייה רביעית נקט והיינו רובע רביעית דכי היכי על חד תלת מיל כדרך המזיגות הראויות לשתייה יעמוד על רביעית. יש טועים בשמועה זו לומר רובע רביעית רובע הלוג ויעמוד על רביעית של לוג שהוא רביעית הקב וטעות הוא בידם וראיותיו לא אמרו כן ולא יש לדבר סמך׳ מזיר (דף לח.) י׳ רביעיות הן חמש סומקתא כלומר שנאמרו ביין ודס וה׳ מיוורתא שנאמרו בשאר משקין ותשיב להו הולאת שבת דשאר משקין גבי מיוזתא ועל כרחך הנהו כולהו ברביעית הלוג מינהו דקא תשיב בהשייהו רביעית שמן למזיר דהוא חלי שיעורה של שמן המותר במנחות וחצי לוג שמן לתודה יצפין במנחות (דף פח.): **שני מסוכות בדבר.** ולא מצי למילף ממתניתין: **תדא.** דחמרא לא דרי מיא אלא על חד תרין במס׳ נדה (פ״ב דף יט.) חמשה מרלה דמיים נמלין הן וחד מייניהו כמזוג ומפרש במשנה וכמזוג שאמרתי לך בשני חלקי מים וחמר יין: **מן היין השירוני.** שגדל בשרון. שם מדינה הוא: **ועוד מים בכד ומצטרפין.** אי טעמא דתמני׳ יין משום דלבי מזיג ליה וירלה לשתייה יהא בו רביעית השתא מיהא כי מפיק ליה עדיין לא נמזג ואין כאן שיעור מים שעודן בכד היאך מצטרפין לחייבו אלא על כרחך טעמא לאו משום דליתחזי לשתייה לרביעית בשאר משקין הוא אלא הכי שיעוריה ואע״ג דכי מזיג ליה לא הוי רביעית: **דרפי.** רך: **ג״כ הפס משום חזותא.** נקט ליה ונהי נמי דדרי על חד תלת בטעמא מרלית דם לא הוי אלא בשני חלקים מים ואחד יין ולא יהיב ביה טפי דם הדומה לו כדם ירוק הוא וטהור: **הא תשיב.** לחזי לגרופיי ביה מיא: **יבש.** יין קרוש: **בכוזא.** דמעיקרא הוה ביה רביעית ובקרוש רביעית שלימה בעינן דלאו בר מזיגה: **ר׳ יהודה אומר ר׳ דגריס מקולי מו.** לאו דאיכא הני ומו לא דאמרי טובא איכא אלא כשנכנסו לכרס בינבה והעידו כל אחד ואחד על אותו שבידו במס׳ עדיות העיד ר׳ יהודה על אלו: **ב״ש מטהרין.** אילו כשבר לטמא בנבלה בכזא ולא תורת משקין לטומאה קלה. לי נראה דהאי דב״ש מטהרין מטומאת נבלות לחודא קאמר שלא יטמא אדם אבל טומאה קלה יש בו: **על בזיה.** שהוא שיעור נבלה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שבזיה היבש כשנימוח הוי רביעית: **עד כאן לא קאמר ר׳ נתן בכזא.** לבזיה יבש בעי רביעית דלא ובליר מרביעית לא ליבא כזיה יבש דקאמר דבזיה קרוש הויא ביה רביעית: **אלא ביין דקלוש.** וכשהוא לא רב נפחו וכשמתייבש נגמר לשיעור קטן: **אבל דס.** כשהוא לא הוי סמיך עב וקרוב להיות קרוש וכשיבש אינו נגמר לשיעור קטן אלא מעט וזיבה יבש לא בעי רביעית לא ודס נבילות מטמא בפחות מרביעית:

גרמיין

דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא כו׳. והא דאמרי׳ בפ׳ אחד דיני ממונות (סנהדרין ג.) גבי סנהדרין אל יחסר המזג[א] אם הוצרך אחד מהם לצאת אם יש כ״ג[ב] יוצא כו׳ [ג]דהיינו אלים מסנהדרין[ד] משמע למזיגה על חד תרין דאמר ריב״ל[ה] דרבא דוקא הי׳ מזג כמשפט המזיגה על חד תלת כדאמר בהזהב (ב״מ ס.) אמר רבא מזיגה דידי ובכילד מעברין (עירובין נד.) דמי הלי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אבל שאר העולם האוכלים יין מזוג אין מזיגין אלא על חד תרין[ו] ואין נראה לר״י דא״כ מאי פריך[ז] אדי נוקי מתני׳ דנדה במזיגת שאר בני אדם[ח] אלא נראה לר״י [ט]דקרא דאל יחסר המזג ביין השירוני משום דליכא לאוקמי לקרא בשאם מזיגה דהוי רביע דרביע סנהדרין למאי חזו אבל אלים [י]חזו לדיני נפשות[יא] ומיהו להוה ליאמר דהתם משום חזותא אלא מאלגא בין יין השירוני קשה וים לפרש משום חזותא[יב] כדי שלא יפסיד המראה דרך למזגו על חד תרין ולא יותר[יג]: **חדא** דתנן והמזג שני חלקי מים. ואי״מ לגאני דשאם מזג על חד תרין אלרבה תקשה אמאי אינעריך לפרש שני חלקי מים הוה ליה למימר כמזג שאם ויי״ל דשיל דלאגב אורמיה קמ״ל דהכי הוי כל מזוג: **ועוד מים בכד ומצטרפין.** אע״כ טעמא לאו משום דלבי מזיג ליה הוה רביעית וחזי לשתייה כשאר מזקין אלא הכי שיעורא אע״ג דלבי מזיג ליה לא הוי רביעית כדפירש בקונטרס אלא משום דיין השירוני הוא ולאוי להנייהו לכוס של ברכה ואע״פ שאינו לאוי לכוס של ברכה אלא מים מ״מ הוי כמו מים שמצטרפין לשוף בהן את הקילור אע״פ שאינן לאויין אלא קילור ואפיי לא פליג אלא בהא דלא מלרעך רביעית מזוג אבל רובע רביעית יין מי לריך לכוס של ברכה כדמשמע בערבי פסחים (דף קח.): דאמר רב יהודה אמר שמואל ד׳ כוסות הללו לריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה מיתיבי ד׳ כוסות הללו לריך שיהא בהם כדי רביעית אידי ואידי חד שיעורא הוא כדי מזיגת כוס יפה לכל אחד ואחד הייהו כדי רביעית משמע דרביעית דבריית הייהו לכל אדבע כוסות דהוי לכל חד רובע רביעית שהוא מזיגת כוס יפה והא דקתני התם בפיפה דבריית אחד מי ואחד מזוג ה״פ אחד ישתה אותו רובע רביעית כמו שהוא מי ואחד ימזגו וישתה ומיהו קשה לר״י [יג]דבשמון קאמר אבאי ע״כ לא קאמר ר׳ נתן הכא דבזיי רביעי׳ כו׳ משמע דבקונטרס בשמון דבין קרוש בעי רביעית משום דאינו לאוי לכוס בשמון לעולם סבר אבאי דאפי׳ ביין מזוג לא בעי רביעית אבל קשה לר״י לפי׳ הקונטרס דאי כזיה יבש לא חזי למזיגה למה תשוב[יד] מטעם שהיה בו רביעית מתחלה[טו] מאי שנא מגרוגרת שנמקה דרש המגיע (לקמן נא.). ונראה לר״י דרב יוסף ואבאי סבירא להו דכוס של ברכה בעי רביעית אין מי דשמשמע בשמון ובריית בערבי פסחים דקתני שיהא בהן כדי רביעית היינו לכל אחד ומה שאנה בתמתיתין יין באגפיה נפשיה[טז] אע״ג דהוי ברביעית כשאר משקין דאינו לאוי לכוס ולעמוד על רביעית[יז] והא דלא תנא בהדיא המוליא יין מי ברביעית[יח] משום דניחא ליה למיתקנו כדי מזיגת הכוס[יט] דמשום ההוא טעמיה דראוי ברביעית משום דראוי לכוס בשאר משקין אבל אי מיפסל מכוס של ברכה על ידי פגימה או שנגע בו נכרי לא מיחייב ברביעית משום דראוי לשתייה ישראל או נכרי משום דלא מצנעי ליה כשיעור זוטר כולי האי הואיל ולא חזי אלא ע״י מזיגה ובעיא תקון ולא חשיב כשאר משקין שראוין בלא מיס ולגיבול טיט נמי לא מצנעי ליה כמו קלף דלא חשיב כשיעור קשר מוכסין אע״פ שהשוב יותר מעיר משום דלא מצנעי ליה לחכי: **הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על בזיה.** כמשמע דלא חשיב כבשר ותימה מ״כ אמאי לריך קרא[כא] בפ׳ בהמה המקשה (מולין עב.) ובריש סנהדרין (דף ל.) לרביעית דם מת דמטמא בהאל תיפוק ליה דהוי כבשר משום שיכול לקרוש[כב] ואומר ר״י [כג]דגבי מת בעי קרא לרביעית דם משום דבריש דם הנדה (נדה נה:) אמרינן דבטומאת מת בעינן אין גזעו מחליף דומיא דעצם[כד] ואפילו בשר הוה מעטריין אי לאו דאין גזעו מחליף דנעשה במקומו נלקח ודם גזעו מחליף הוא ועוד י״ל[כה] דהאי מת הכא לא קמ״ל דמטמא דם נבלות משום[כו] שיכול לקרוש אלא אית ליה שום דרשה דדם נבילות טמא והאי טעמא דיכול לקרוש אינעריך אלא טומאת הדם אלא בדביעית ולא בפחות[כז] שאין יש בו שיעור בשר[כח] אבל בלאו קרא מודו ר״ש דלא הוי בשר בכלל בשר נבלה דבפרק כל שעה (פסחים ד׳ כג.). מפיק דגיד וחלב מותר בהנאה משום דבשהותר׳ נבלה היא וחלבה וגידה הותרו וכי פריך התם והרי דם כו׳ לא משני כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה ובמעיה[לא] (דף יז.) נמי בפרק קדשי מזבח מפיק דם הבשר[ל] מוזה לכם הטמא משום דלא הויא בכלל שרץ[לא]: דרבי

ב) א מיי׳ פי״ח מהלכות שבת הלכה כ:
ג) ב מיי׳ פ״ח מהלכות שאר מ״א הלכה ד:

תורה אור השלם

1) וְיָרֵץ הָעֵבֶד לִקְרָאתָהּ וַיֹּאמַר הַגְמִיאִינִי נָא נִעֲטֶה מְּעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ: בראשית כד יז

מוסף תוספות

א. שלא יהיו פחות מעשרים ושלשה מסנהדרין בלשכת הגזית. ריטב״ם. ב. כנגד סנהדרי קטנה. תוס׳ הרא״ש. ג. וסנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד, וקרי לעשרים ושלש מזג. תוס׳ הרא״ש. ד. ופירוש רש״י ז״ל דליקי לה מדכתיב המזג שיעור מזיגה דהיינו שיעור חי שהוא תילתא חמרא. ריטב״ם. ה. דמזג דרבא חלוק משאר מזג. תוס׳ הרא״ש. ו. כההיא דסנהדרין. תוס׳ הרא״ש. ז. ליה. תוס׳ הרא״ש. ח. [ד]הא רבא נמי לא קאמר אלא במזג דידיה אבל מודה בסתם מזג דהוי על חד תרין. תוס׳ הרא״ש. ט. לאוקמי. תוס׳ הרא״ש. י. אכתי. תוס׳ הרא״ש. יא. דנפקא לן (סנהדרין ב.) מקרא דבני כ״ג. תוס׳ כ״ג לו: י״ב. ה״פ. תוס׳ הרא״ש. יג. [ד]השתא משמע לפירוש רש״י דכוס של ברכה הוי פחות מרביעית, וקשה. תוס׳ הרא״ש. יד. כשיעור. תוס׳ הרא״ש. טו. השתא מיהא בצר ליה שעורה [וא״כ]. תוס׳ הרא״ש. טז. ולא כיילה בהדי שאר משקין. תוס׳ הרא״ש. יז. ולהכי תנא ליה באנפי נפשיה לאשמועינן שאין שיעורו משום חשיבות לשתייה כמו שאר משקין אלא משום שמצטנינין אותו לכוס של ברכה. תוס׳ הרא״ש. יח. דאז לא הוי מצי למימר כדרבא. תוס׳ הרא״ש. יט. לפרושי טעמא דמילתא. תוס׳ הרא״ש. כ. פי׳ רש״י שהוא שיעור נבילה לטמא אדם. תוס׳ הרא״ש. כא. לר׳ ישמעאל. תוס׳ הרא״ש. כב. ולעמוד על בזיה, ולר׳ עקיבא נמי דדריש לרביעית דם הבאה משני מתים דמטמו מעל כל נפשות מת לא יבא תיפוק ליה דהוי כשני חצאי זיתים משני מתים. תוס׳ הרא״ש. כג. דודאי. תוס׳ הרא״ש. כד. דנבדא עמו. תוס׳ הרא״ש. כה. דבלאו הכי לא קשה. תוס׳ הרא״ש. כו. דדם הוי בבשר. תוס׳ הרא״ש. כז. [ד]מסתברא הא דשמא קרא בדם נבילה לא טמא אלא כשיעור טומאת בשר שאם יקרוש יעמוד על בזיה. תוס׳ הרא״ש. כח. וב״ש סברי כיון דליכא קרא דם נבילה טהור הוא לגמרי. ריטב״ם. כט. דבכולי תלמודא מוכח דדם לא הוי כבשר לענין מת ונבלה ושרץ. תוס׳ הרא״ש. ל. דשמא. תוס׳ הרא״ש. לא. אי לאו קרא. תוס׳ הרא״ש.

רבינו חננאל (המשך)

הא אמרינן עלה מאי הוי עלה, אמר רב יוסף מורייאנא דבי נשיאה מני ר׳ יהודה דאורי להו כשמעתיה דב״ה מממאין, וא״ר יוסי בר׳ יהודה כשיטמאו ב״ה לא טיטמא אלא ברביעית האויל ויכולה לקרוש ולעמוד על בזיה. אמר לה אביי לרב יוסף אמאי דמי דר׳ נתן ור׳ יוסי בר׳ יהודה אמרו דבר אחד, דילמא עד כאן לא קאמר ר׳ נתן הכא [דכזיה] יין יבש בא מרביעית יין אלא בייין דקלוש שאם תקרש ברביעית יהא בה כזה, אבל דם דסמיך שהוא עבה כשיקרוש רביעית יהא בה כזית ויותר. אי נמי עד כאן לא קאמר ר׳ יוסי בר׳ יהודה שרביעית דם לכשתקרוש יהא בה (רביעית) [כזית] אלא בדם דסמיך, אבל יין דקלוש אין כזית יבש בא אלא מהרבה מרביעית. והילכך לר׳ יוסי בר׳ יהודה אם הוציא פחות מכזית יבש חייב דאפשר הוי כוס רביעית.

מסורת הש"ס

ג) ב"מ לו: עירובין נב:, נדה יט., ד) [תוספתא פ"מן], ד) [הך דר"י בר' יהודה ליתא בתוספתא דעדיות ולכך שפיר גרסינן דתמיה], ה) מגמות קד. עדיות פ"ב מ"ח, ו) [וע"ע תוס' עירובין נט.: ד"ה כל ותוס' ב"מ לו: ד"ה כל רבא דוקא סנהדרין יד: ד"ה כל ותוספות סנהדרין יד: ד"ה כל יחסר],

---

תנינא המוציא יין כדי מזיגת כוס, וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית, ורבא לטעמיה דאמר כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא, לאו שמטיל לכוס רובע הוא, שמטיל לכוס רובע רביעית יין ושלשה רבעי רביעית [מים], שאם ימזגנו כראוי לו יהיה רביעית חייב דדמי כמאן דאפיק רביעית, ואקשינן אמר אביי שתי תשובות בדבר, חדא דתנן במסכת נדה במזג ב׳ חלקי מים ואחד יין מן היין השרוני, דאלמא כוס מזוג שהוא רביעית צריך שיהא בו שליש רביעית יין. ועוד בין כך ובין כך אי מחייבת ליה למרגיא [רובע] רביעית, משום שאם ימזגו יהא רביעית, היאך יצטרפו לו המים, והרי הן בכד ואין בו מהן כלום. א״ל רבא דקא מקשת ב׳ חלקי מים ואחד יין, ההוא הא מפרש מן היין השרוני דרפי חמריה. ועוד איכא למימר לאו משום דהכין חזי שיעור (מדאגיה) [מזיגה], אלא התם בעינן מראית דמים טמאים משום דזמנא הוא, ואי לא נפיש חמריה פאכה סומק אע״ג דדאדי מיא שפי. ודקא מתמהת ואמרת מים בכד ומצטרפין, לאו מצטרפינן בהדי יין מים), אלא מאי דחשיב למימזגי ממים שבכד אפילו למחר ועומד, אם מזגו כוס ההוא כדי מזיגת כוס יפה וחייבין עליו שכשר להצניעו ומצניעין כמותו. **תנא יין יבש בכזית דברי ר׳ נתן.** פי׳ דהאי יין יבש כההיא דתניא (סוכה דף מט) ר׳ אלעזר בר׳ צדוק אומר לולב קטן היה בין כבש למזבח למערבו של כבש, אחד לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש שהוא דומה לעיגולי דבילה, ובאין ושורפין אותו בקדושה, שנאמר הסך נסך שכר לה׳. וקסבר ר׳ נתן יין יבש אם הוציא ממנו כזית חייב. **אמר** רב יוסף ר׳ נתן ור׳ יוסי בר׳ יהודה אמרי דבר אחד. ר׳ נתן הא דאמרן. ר׳ יוסי בר׳ יהודה מאי היא, דתניא ר׳ יהודה אומר ששה דברים מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה, דם הנבילות ב״ש מטהרין וב״ה מטמאין, אמר ר׳ יוסי בר׳ יהודה אף כשטמאו ב״ה לא טיטמאו אלא בדם שיש בו ברביעית האויל ויכול לקרוש ולעמוד על בזיה. ורקאמר רב יוסף דקסבר ר׳ נתן דכזיה יין יבש, לא הוי אלא מרביעית, ורביעית יין לכשיקרוש יהא בו כזית. ואתיא דר״נ בר׳ שמעון, ובני א״י מתנו בהדיא (בירושלמי בפיקון ה״א) רבנן דקיסרין ר׳ יוסי בר׳ אבין בשם ר׳ יוחנן אתיא דר׳ נתן כר׳ שמעון. והכין סבר ר׳ יוסי בר׳ יהודה דרביעית דם לכשיקרוש יהא בו כזית וכפשוטן של דברים. והא מילתא מיפרשא בגמרא דהמנחות הנסכין דאמר רב ביבי אריב״ל מעשה בפרדה של בית רבי שמתה ושיערו חכמים דמה ברביעית, וכן הלכה דקא עבדין בה מעשה. ואע״ג דמותיב ר׳ יצחק בר ביסנא העיד ר׳ יהושע בן בתירה על דם (בתולים) [נבילות] שהוא טהור, וא״ר יהושע בן בתירה מעשה והיו נוחרין עדרות לאריות בסרטיא של מלך, והיו עולי רגלים בוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להן דבר, אישתיק. ומאן דטהריה לדם נבילות סבר הדם משקה ניהו ולאו נבילה הוא. ומאן דטמא סבר כיון דקריש הן כנבילה.

ט) הלשון מגומגם ונראה דל״ל אלא מאן דעמוד לשמזגני ממים שבכד אמילו לאמר חשיב לענין שבת והלכך אם מוליא כוס שיש כדי מזיגת כוס יפה מיינין עליו וכו׳.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות